

Initiators AOW-plus verdienen steun: verzekerd basispensioen is de oplossing

Zekerheden passen bij steeds dynamischer maatschappij, gericht op zelfredzaamheid

Arnoud Boot

Dinsdag lanceerde zzp-organisatie Zelfstandigen Bouw een plan waarmee ook zzp'ers een fatsoenlijk pensioen moeten kunnen opbouwen. In het huidige stelsel, en trouwens ook in de hervormingsvoorstellen van de Sociaal-Economische Raad (SER), vallen zij buiten de boot. Het plan komt erop neer dat mensen door extra AOW-premie te betalen, een hogere AOW krijgen zodra ze de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Die AOW kent geen risico, het is een zekere uitkering.

Is extra sparen voor een hogere AOW de oplossing voor de huidige pensioenimpasse? Laten we voorstellen dat er eindelijk een suggestie wordt gedaan die een werkelijk probleem probeert op te lossen — het buiten de boot vallen van zzp'ers — en die zich onttrekt aan de verlamme patstelling in pensioenland. Ook hebben de initiatiefnemers gelijk dat het bieden van enige zekerheid van groot belang is, juist voor de eerste laag van het pensioen, de zogenoemde AOW-plus.

Deze voorzet vraagt echter om een uitwerking, en die zal toch echt tot een versterking van het pensioenstelsel moeten leiden. Want een pensioenstelsel dat slecht is toegerust op de steeds flexiblere arbeidsmarkt, en die de groeiende groep zelfstandigen buitenspel laat staan, is niet meer van deze tijd. Het pensioenstelsel (met doorsneepremie et cetera) paste bij een traditionele arbeidsmarkt waar mensen hun leven lang gestaag deelnamen, liefst nog bij dezelfde werkgever. En van zekerheden is ook al geen sprake meer, zie de onrust rond het al dan niet indexeren.

Zekerheden in de eerste laag van de pensioenopbouw zijn wenselijk, en passen bij de steeds dynamischere maatschappij, waarin meer en meer zelfredzaamheid van mensen wordt verwacht. De realiteit is dat er vanuit Den Haag steeds sterker wordt ingezet op eigen verantwoordelijkheid. Baanzekerheid en ontslagbescherming staan op de tocht, eigen verantwoordelijkheid voor het regelen van zorg neemt toe, et cetera.

Deze eigen verantwoordelijkheid vraagt om het zelf kunnen dragen van risico's en hier komt zekerheid in de basispensioenop-

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

bouw kijken. Dergelijke zekerheid maakt zelfredzaamheid mogelijk. Dat betekent echter ook dat het vrijwillig kunnen inkopen van AOW een te vrijblijvende oplossing is.

Dat staat nog los van de risico's die de overheid loopt bij een gegarandeerde extra AOW-uitkering, iets waar het FD eerder deze week in een commentaar voor waarschuwde. Gezien onze goede uitgangssituatie voor wat betreft opgebouwde pensioenrechten en -reserveringen (kapitaaldekking) kunnen we zekerheden regelen in het pensioenstelsel zelf (de zogenaamde tweede pijler).

Het pensioenstelsel is te groot om als geheel met zekerheden te omgeven. Maar het is goed mogelijk in de eerste laag in de

Basispensioen valt zo in te richten dat het risico voor de overheid beperkt is

pensioenopbouw (bovenop de AOW) zekerheid te verschaffen en deze mee te laten lopen met inflatie of welvaart. Dit deel van de pensioenopbouw moet worden afgezonderd.

Kapitaalopbouw (in tegenstelling tot het omslagsysteem van de AOW) blijft dus ook voor dit deel het uitgangspunt. De overheid kan hier wel enig achtervangrisico op zich nemen om die zekerheid te bieden. Dit kunnen we ons veroorloven. Enige risicodeling via de overheid is ook volstrekt logisch en gangbaar. Zij kan overschotten en tekorten uitsmeren over de tijd. Als pensioenfonds dat zelf moeten doen, moeten ze enorme potten extra geld aanhouden. Macro-economisch is dat geen goed idee, want de pensioenpotten zijn al enorm.

Het bovenstaande betekent in wezen dat de basispensioenopbouw een nationale voorziening wordt waar alle werkenden aan meedoen, dus ook zzp'ers. Het betekent dat sociale partners een stukje van hun invloed op het pensioen verliezen (het basis-

deel), maar daartegenover staat dat de overheid hiervoor enige achtervang op zich neemt. Voor de samenleving als geheel zijn er alleen voordelen. We krijgen een evenwichtig systeem met behoud van zekerheden waar nodig (de basispensioenopbouw) en dekking voor werknemers én zzp'ers.

Aan een hervorming van het pensioenstelsel valt dus niet te ontkomen. De voorstellen van de SER om zekerheid los te laten, waardoor alle risico's bij de pensioengerechtigden komen te liggen, zijn echter maatschappelijk onwenselijk. In de basispensioenopbouw is wel degelijk zekerheid mogelijk. Daarbovenop kan voor de SER-voorstellen worden gekozen. Hopelijk is dit het moment waarop de sociale partners en minister Wouter Koolmees van Sociale Zaken de oogkleppen afdoen en naar werkelijke oplossingen gaan zoeken.

Arnoud Boot is hoogleraar ondernemingsfinanciering en financiële markten aan de Universiteit van Amsterdam.